

Turvalise paindlikkuse suurendamine – osalise töötuse kavade edasised kasutusvõimalused

ERMi ARUANNE 2010

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Osalise töötuse kavade pole olnud kunagi nii laialt levinud kui kahel viimasel aastal. Paljud liikmesriigid on laiendanud olemasolevaid kavasid ning mitmed riigid on neid rakendanud esimest korda. Selliseid kavasid peetakse igal pool tulemuslikeks praeguse väga ränga majanduslanguse kõige halvemate mõjude leevendamisel.

Kuigi aruandes käsitletakse peamiselt riiklikult rahastatud osalise töötuse ja ajutise koondamise kavasid, on oluline rõhutada, et töötaja lühendamiseks leidub palju teisi viise. Nende seas on ületunnitöö vähendamine ettevõtte algatusel, töötajaarvestuse ja puhkuse kasutamine ning palju teisi töötajate ja töötajate vahel sõlmitud kahepoolseid kokkuleppeid.

Aruandest selgub, et võrreldes kriisi algusajaga 2008. aasta keskel töötas 2010. aasta esimeses kvartalis viis miljonit inimest vähem. Ainuüksi ehitus- ja tootmissektoris on tööhõive netolangus viis miljonit inimest. Märkimisväärset langust täheldati ka transpordi- ja jaemüügisektoris. Sektoriteks, kus tööhõive kasvab, on tervishoid ja haridus, programmeerimine ja konsultatsioonid ning muu kutse- ja teadustegevus. Pärast restruktureerimiste arvu järsku tõusu 2008. aasta neljandas kvartalis ja 2009. aasta esimeses kvartalis hakkas laiahaardeliste restruktureerimiste tase ERMi andmebaasis langema 2009. aasta keskel pikemaajalise keskmise taseme suunas.

Poliitikakontekst

Küsimus on selles, kas neist võiks olla rohkem kasu, vähemalt mõne Euroopa Liidu ees seisva struktuurse probleemi lahendamisel aastaks 2020. Selles aruandes väidetakse, et neist võib olla rohkem abi.

Euroopa sotsiaalne turumajandus põhineb arusaamal, et sotsiaalpartnerite ühised pingutused – koos riigi omadega – loovad kõige parema aluse jätkusuutlikuks majanduskasvuks ning rasketel aegadel jagatakse kulusid kogu ühiskonnaga. Riiklikult doteeritud osalise töötuse kavade on ehk parim näide selle kohta, kuidas tööturu kohandamisega seotud kulusid saab laiemalt jagada. Selles aruandes näidatakse, kui suure tegeliku konsensuseni on selliste kavade osas paljude sotsiaalpartnerite vahel Euroopas jõutud. See annab alust arvata, et sellist konsensust saab rakendada kavade edasiarendamiseks veelgi aktiivsema poliitika, turvalise paindlikkuse kontseptsiooni laiendamise ja konkreetsemalt uute oskuste arendamise suunas, mida töötajad vajavad selleks, et Euroopa majandus elavneks ja Euroopa 2020. aasta strateegia visioonid täituksid.

Peamised järeldused

- Osaline töötus oli eriti laialt levinud Saksamaal, Belgias, Itaalias, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis ja Rootsis. Neile riikidele vastandusid Tšehhi Vabariik, Slovakkia, Bulgaaria, Portugal, Sloveenia, Ungari, Hispaania ja Leedu, kus netokorreksioon oli enamasti tingitud töökohtade kaotamisest.
- Osaliselt töötute arv, kellest kõik ei pruukinud töötada riiklikult doteeritud kavade alusel, kolmekordistus 2008.–2009. aastal peaaegu kahe miljonini.
- Kõikidest töötajatest on osaliselt töötute osakaal suurem Itaalias, Saksamaal, Madalmaades, Sloveenias ja Belgias ning kõige väiksem Rootsis, Ühendkuningriigis ja Luksemburgis.

- Mises töötavad ja madala haridustasemega töötajad, kes teevad lihttöid, on osaliselt töötuid sagedamini, kuid siin on taas liikmesriikide vahel teatud erinevusi.
- Aruandes käsitletud 15 osalise töötuse kava erinevad töötaja maksimaalse lühendamise määra poolest väga palju. Kavadega võidakse tööaega lühendada 10–100% ning saamata jäänud palk hüvitatakse 55–80% ulatuses.
- Kaotatud sotsiaalkindlustusõiguste hüvitamine ei ole levinud, kuigi leidub näiteid ka sellest, et tööandja ja riik seda teevad.
- Põhimõtteliselt on kõik pooled arvamusel, et koolitus tuleb tagada ning mõnes kavas on koolitus kohustuslik. Sellele vaatamata on kursuste täituvus piiratud ning esineb probleeme kvaliteediga. Töötajatel ei ole alati motivatsiooni osaleda, ettevõtetele ei ole piisavalt kogemusi ning palju probleeme, eriti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd), tekitab nii koolitusvõime kui ka mõne riigi koolitussüsteemi killustatus.
- Koolituse kavandamist raskendab ebakindlus töötaja tööle naasmise suhtes, see võib juhtuda ka väga lühikese etteteatamisega.
- Viimasel ajal on hakatud koolitusel osalevatele töötajatele maksma suuremat sissetulekühüvitist.
- Kuigi koolituskulusid mõnikord doteeritakse, ei ole see üldjuhul nii ja rahastamine on paljude kavade suur probleem.
- Haldusprobleeme esineb väga sageli ning taotluse esitamise ja hüvitamise vahele võib jääda 15 päeva kuni kaks kuud. Kriisi puhkemise ajaks käivitunud ja tiheda sotsiaalpartnerlusega kavadel on olnud rakendamisprobleeme vähem.
- Sageli välja toodud probleemi, et kavad toetavad ainult selliseid ettevõtteid, kes ei jõua kunagi kasumisse, saab leevendada kulude õige paigutamise ning muude karistus- ja ergutusmeetmetega; see julgustab vabalt valida ettevõtteid, kes on vaid ajutistes raskustes ning kelle äritegevus on jätkusuutlik. Ent toetus peaks siiski olema ajutine.

Poliitikasuunised

- Kindlasti tagavad osalise töötuse kavad tööandjale paindlikkuse töötajate arvu osas ning töötajale töökoha ja kindla sissetuleku, peale selle vastavad need paljudele turvalise paindlikkuse ühistele põhimõtetele, mis Euroopa sotsiaalpartnerid on välja toonud.
- Koolituse puudumine on peamine põhjus, mis takistab sellistel kavadel tänase tööturu ees seisvate probleemidega tegelda ning saavutada paremat lõimumist Euroopa tööhõivestrateegia eesmärkidega.
- Koolitus ei tohiks lähtuda ainult konkreetse ettevõtte vajadustest, vaid see peaks hõlmama ka üldisemaid oskusi. Koolitust tuleks korraldada moodulite kaupa, et tagada selliste kavade alusel töötavatele inimestele vajalik paindlikkus.
- Ilmselt on sellistel kavadel oma koht ka pärast kriisi möödumist, kuigi algselt võeti paljud sellised meetmed kasutusele just kriisiga võitlemiseks.
- Kolmepoolne lähenemine soodustab poliitika rakendamist.
- Ei leidu arvestatavat põhjust, miks sellised kavad peaks piirduma teatud sektorite või teatud liiki töötajatega.
- Palgahüvitis peab olema seotud riikliku töötushüvitise määraga.
- Kui osalist töötust kasutatakse pikemat aega, tuleks kaaluda mõnd kaotatud sotsiaalkindlustusõiguste hüvitamise vormi.

Üldine poliitiline järeldus on, et selliste kavade konsensuslik olemus loob paljutöötava aluse edasiseks kolmepoolseks koostööks. Samamoodi kui kahel viimasel kümnendil muutus passiivne tööturupoliitika aktiivseks, peaks ka turvalisest paindlikkusest lähtuv osalise töötuse süsteem võtma aktiivsema hoiaku. See lihtsustab ettevõtte sisemist restruktureerimist majanduslanguse ajal ja ajendab asetama koolitusele kui kriisiga võitlemise vahendile suuremat rõhku. Samas parandab see tööalast konkurentsivõimet välisel tööturul, kui vallandamisi ei õnnestu vältida.

Täiendav teave

Aruande „Extending flexicurity – the potential of short-time working schemes: ERM report 2010“ täistekst on kättesaadav aadressil www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1071.htm

John Hurley, teadur:
joh@eurofound.europa.eu